

cofas quel fueren menester; faziendo afrentas, (1) que las despenfas que fazia en el, que las fazia con entencion de las cobrar; estonce, deue las cobrar de los bienes del moço, si los ouiere. Pero si el moço fuesse tan grande, que se siruiesse del, (2) maguer que faga afrentas, assi como sobredicho es, non deue cobrar las despenfas que fiziere en gouernallo. Ca guisada cosa es, que el seruicio del moço le deicente en las despenfas, que son fechas en razon de su persona. Mas si fiziesse despenfas algunas, en recabando sus cosas, (3) atales que fueren a pro de los tales despenfas bien las puede cobrar. E lo que diximos en esta ley, del padrastro, entienda tambien de todos los otros omes, (4) que gouernaren, o que pensaren de los moços extranos, e que recabdaren sus cosas.

TITULO XIII.

De los Peños, que toman los omes, muchas vegadas, por ser mas seguros, que les sea mas guardado, o pagado, lo que les prometen de fazer, o de dar.

Peños toman los omes muchas vegadas, por ser mas seguros, que les sea mas guardado o pagado, lo que les prometen de dar, o de fazer. Onde, pues que en el Titulo

si tamen protestatur recuperabit: nisi talis etatis sit allimentatus quod seruiat vitrico: illa tamen que in rebus illius ad ejus utilitatem expendit recuperabit: & idem de detinente pueros extraneos & eorum bona. Hoc dicit.

- (1) Faziendo afrentas. Item dicit gloss. in dist. leg. si paterno, ubi Bar. & alii, C. de nego. gest. unde ista lex sumpta, & adverte, quia in dubio hac lex vult, quod vitricus alens privigium, videatur cum aleae affectu paterno, & sic non animo rependi, quae fuit opinio quorundam recitata per gloss. in dist. leg. si paterno, quae approbatur hic gloss. tamen, & docto. ibi non tenebant istam opinionem, imò quod probatio quod paterno affectu fecerit, incumbit privigno, nisi ex conjecturis aliter appareat, tunc ergo menti istam L. & adde, quod si expensae essent magna, & vitricus non multum dives etiam sine protestationem posset eas repetere à privigno, secundum Paul. de Cast. in dist. leg. si paterno, quod not. (2) Que se seruiesset del. Item dicit gloss. in dist. leg. si paterno, sed non ita distinctè & clare, ut ista L. quae dicit procedere hoc non obstat protestatione. (3) Recabando sus cosas. Adde dic. leg. alimentia, C. de nego. gest. & quae dixi supra eod. leg. proxima. (4) Todos los otros omes. Multum generale verbum est hoc, ut idem sit in quocunque extraneo alente, quod in vitrico, & si ita generaliter intelligatur, videtur absurdum, quia in vitrico militat pietas, & paternus affectus, qui cessat in extraneo alente: solent enim privigni diligi à vitricis propter eorum matrem, quod in extraneo non est: unde limita, & intellige istam L. in extraneis, in quibus militaret similis affectio, ut si erant amici parentum, vel pupillorum, ut in leg. ii, qui, ff. de nego. gest. & dixi supra eod. leg. 35. & ita videtur de mente Azo. C. de nego. gest. in summa, col. penul. versic. cessat autem hac actio, ibi item si paterna, affectione, & ibi item si quis extraneus Alber. in dist. leg. nennienus, ff. de nego. gest. versic. item quid in extraneis, refert, quod Guiliel. in alimentis praestitis extraneis sic dicebat quod

ante deste fablamos de las fiaduras, que son fechas en esta razon, que queremos aqui dezir, de los Peños. E mostrar, que cosa es Peño. E quantas maneras son del. E que cosas pueden ser dadas en peños. E en que manera. E quien las puede empeñar. E quales pleytos pueden ser puestos en esta razon de los peños. E quales non. E que derecho gana ome en las cotas que recibe en peños. E quando las deue tornar a aquel cuyas fueren. E por que razones se desfata la obligacion del peño. E otrofi diremos, como, e quando pueden ser vendidas, o enagenadas.

L E Y I.

Que cosa es Peño, e quantas maneras son del. Peño es propriamente, (1) aquella cosa que vn ome empeña a otro, apoderandole della, (2) e mayormente quando es mueble. Mas segun el largo entendimiento de la ley, toda cosa, quier sea mueble, o rayz, que sea empeñada a otro, puede ser dicha, Peño; maguer non fuesse entregado della, a aquel a quien la empeñassen. E son tres maneras de peños. La primera es, la que fazen los omes entre si, de su voluntad, empeñando de sus bienes, vnos a otros, por razon de alguna cosa que deuan dar, o fazer. La segunda es, quando los Judgadores mandan entregar, (3) a alguna de las partes, en los bienes de su contendor, por mengua de respues-

ta, si quis extraneo praestat alimenta extra domum suam, videtur scilicet causa pietatis, si vero in domo, aut utebatur ejus operis, & compenatur. allegat L. in rebus §. possunt, ff. commoda. Si vero non utebatur operis illius, debeat attendi consuetudo ejus, qui alimenta praestabat utrum consueverit gratis prestare, vel non. allegat L. vel universorum, ff. de signo. actio. cum concordatis. ego in ista materia totum referam ad arbitrium iudicis, an motus fuerit causa pietatis, vel ne ut ex conjecturis debeat arbitrari: in dubio autem tene, quod dixi supra eod. L. 35.

TITULUS XIII. DE PIGNORIBUS.

L E X I.

Pignus proprie est res, quod alio obligamus tradendo: maxime si res est mobilis: sed largo modo etiam immobilis: potest dici pignus, & est triplex conventionalis, & iudicialis, quae sunt verbo, & pignus tacitum. Hoc dicit.

- (1) Propriamente. Adde L. si rem alienam, §. proprie, ff. de pignor. actio. ubi Barr. licet non firmet, infert ad statuta loquentia de pignore, ut non procedant in hypotheca, & Alexand. ibi in additio. refert Paul. de Cast. ibi tenentem contrarium, quod in mea lectura Pauli ego non habeo, & dictum Pauli videtur approbari in ista lege, ibi: e mayormente, &c. Bald. in dist. §. proprie simpliciter transit inferens illationem, quam Barr. facit, videtur dicendum, quod si statutum provideret circa actum odiosum non comprehenderetur simplex hypotheca, argum. cap. in nostra, de iurur. & cap. cum dilectus, de consue. ita dicit Abb. in cap. cum de aliquibus de re. judi. (2) Apoderandole della. Aliquando tamen non transit possessio pignoris in creditorem, sed sola detentatio, ut quando inter partes ita est actum, ut notat gloss. & ibi Bald. in leg. si servus, C. quod cum eod. vide in materia L. sciendum, §. creditor, ff. qui sarisla. cogam. & L. cum notissimi, §. illud, C. de praescrip. 30. vel 40. anno. (3) Entregar. Istud pignus praetorium non constituitur,

ta, o por razon de rebeldia, o por juyzio (4) que es dado entre ellos, o por cumplir mandamiento del Rey. Ca tales peños, o prendas, como estas, se fazen como por premia. E estas dos maneras de peños sobredichos, se fazen por palabra. La tercera manera es de peños, la que se fize calladamente, maguer non es y dicha ninguna cosa: assi como se muestra adelante, de los bienes del marido, como son obligados a la muger como por peños, por razon de la dote; e de los otros que son obligados al Rey, por razon de rentas e de los derechos que cogen por el; e de todas las otras razones, semejantes de-

tur, nisi iuris in possessionem mittatur, ut in leg. non est mirum, ff. de pign. actio. limita tamen hoc in calu L. quamvis, ff. de bonis aucto. judi. possi. & cap. contingit de dolo & contu.

(4) Por juyzio. Istud dicitur pignus iudiciale. gloss. in leg. 2. C. eod. qui potio. in pign. babaean. & per Bart. in leg. si & iure, C. qui potio. in pign. babaean.

L E X II.

Pignorari possunt res corporales, & in corporales, tam natae, quam nascituae, ut fructus, vel partus ancillarum, vel pecorum, & fructus debent in sortem computari, vel reddi pignaranti. Hoc dicit.

- (1) Empeñar. Ortum habet à traditis per Azonem, C. eod. in summa, verb. obligari. (2) Natura. Ex hoc verbo, & sequentibus colligitur, quod etiam iuridictio, & jus patronatus, & jus pedagii, & quaecunque iura incorporalia possunt pignori dari, & obligari, Bart. tamen in leg. si is qui, §. fin. ff. eod. de qua ista lex sumpta est, dicit, quod quaedam sunt iura quae consistunt in hominibus, ut iuridictio quam habet dominus in vassallum, & jus, quod habet patronus in libertum, & his similia, & istam non possunt obligari, nisi in casu maxime necessitatis, ut in leg. 1. C. de ope. liber. & aliis per eum allegatis, quaedam vero sunt iura in re: ut jus patronatus Ecclesiae, & jus percipiendi pedagii, & similia, & ista si sunt talia ex quibus non percipitur aliquod commodum pecuniarium, non possunt obligari, ut in cap. cum Bertoldus de re. judi. Si vero aliquod commodum percipitur, possunt obligari per tex. in dist. §. fin. & per alias leges, ex quo inferitur, quod si aliqua pensio deberetur patrono ratione juris patronatus, illa bene transiret cum pignore in creditorem, ut & notat Abb. in cap. cum Bertoldus, colum. penul. & fin. & inquantum Bart. dicit de iurisdictione forte non procederet, imò indistincte potest pignori propter generalitatem huius leg. & quia hodie de consuetudine iurisdictiones venduntur, tanquam si essent unum pecus hereditarium, vel ovile: ut tredat Bald. de feudo marchie, colum. 1. & in §. ex ead. de lege Contradi. & facit bonus tex. in leg. eleganter, §. fin. ff. de pign. actio. per quem tex. Romanus in quodam suo singulari incipienti quaeritur à me, fol. 15. colum. 4. dicit, quod creditor potest uti iurisdictione in castro sibi pignorado, & quod dictum est de iure patronatus Ecclesiae, extendere etiam si universitas pignoretur: ut non transeat vel pignore universalis, ut voluit gloss. & ibi Abb. & Felix, colum. penul. in dist. cap. cum Bertoldus, & tradit Rochus in suo tractatu juris patronatus super verbo ipse, vel is, quaestio 27. licet contrarium in hoc dixerit Bald. in dist. leg. si is qui, §. fin. & ad istum tex. qui videtur obtinere cum dicit, de qualquier natura, respondetur, quod procedit si tales fructus percipiunt à creditore, sint talis natura, quod possint debitori restitui, vel cum debito compenari: quod non cadit in fructu praesentationis in iure patronatus Ecclesiae ut gloss. dicit, & notatur in dist. cap.

tas, que fablan las leyes deste Titulo.

L E Y II.

Que cosas pueden ser dadas en peños. Empeñar (1) se puede toda cosa; quier sea nascida, o por nacer, assi como el parto de la sierua, e el fruto de los ganados, e de los arboles, e de las heredades, e todas las otras rentas que los omes han, de qualquier natura (2) que sean, tambien las que son corporales, como las que non lo son. Pero, que quier que esquilme, o desfrute, (3) destas cosas sobredichas, el que las touiere a peños, tenuto es de lo del-

con- cum Bertoldus, & facit, quod statim in ista lege subditur: pero qualquier que esquilme, o desfrute, &c. Quid autem de servitutibus rusticis, vel urbanis an possint hypothecari. Vid. in dist. leg. si is qui, §. fin. & in leg. sed an via, ff. eod. per Francisc. de Ripa. in leg. obligatione generali, ff. eod. qui fuit in nova opinione, quod neque servitutes rusticae, neque urbanae possint in abstracto hypothecari, seu pignori obligari, & ibi respondet ad L. sed an via, ff. eod. quod loquatur de commo-ditate utendi ipsi servitutibus, non vero de pignore, & hypotheca ipsius servitutis, ad quod bene facit, quod de usufructu pignori obligando tradit Bart. & alii in dist. leg. si is qui, §. usufructus. Quid de re emphiteotica an veniat in generali obligatione. Vide in leg. fin. C. de iur. emphiteoti. per Doct. & de pignorate rem communem, an pignoris obligatio contrahatur pro parte fortiorum, & quid facta divisione postea à sociis, an jus pignoris restinguatur ad partem, quae ex divisione postea adjudicatur illi ex sociis, qui obligabit, vel remaneat etiam respectu partium aliorum. Vide L. 3. §. fin. ff. qui potio. in pigno. babe. per Bart. in leg. unus de servitu. titulo generali.

- (3) Esquilme, o desfrute. De fructibus quos creditor percipit, loquitur ista lex, & sic videtur, quod non teneatur creditor de fructibus percipiendis, seu qui percipi poterunt, de iure tamen communem cautum est, quod teneatur tam de perceptis, quam percipiendis, ut in leg. 2. C. de pign. act. in leg. 2. C. de partu. pign. unde considera, an si forte voluit haec lex approbare opinionem Hostien. in summa tituli de pign. in §. quando efficaciter, versic. Sed nunquid creditor, ubi vult, creditorem non teneri de percipiendis ex eo, quia nullus tenetur de percipiendis, nisi mala fide possessor iuxta notata in cap. gravis de resti. spo. & quia secundum hoc haberet necesse creditor colere fundum velit, nolit, quod non est dicendum, quia neque debitor libenter ei redderet boues si amitteret, ergo non debet ab eo exigere, quod colat suo periculo, & fructus reddat. argum. leg. penul. C. de solu. quod tamen limita, nisi omitteret in fraudem, & praesumitur fraus, si colerbat proprias possessiones, & dimittebat pignoras, vel si non locavit, cum poterit locare, & erat res solita locari, argum. leg. 3. C. de distracti. pign. & idem si non consuebit locari: tamen paratus erat conductor volens colere, & cavere. Doctores tamen communiter in cap. cum contra, de pign. ubi Abb. Anro. Cardin. & Joan. de Imola simpliciter volunt, quod creditor teneatur de percipiendis per dictas leges, & idem voluit gloss. in dist. cap. cum contra, ego vero attentis verbis huius legis partitarem adhaerentem opinioni Hostien. & respondeo ad dictam legem secundum C. de pign. act. quod ibi dicitur, quod creditor tenetur de fructibus, quod percipit, vel percipere debuit, & sic per eam fundatur opinio. Hostien. qui & voluit, quod quando omisit percipere in fraudem, vel si non locavit, cum potuit locare, tenebitur de percipiendis: quia istis casibus percipere debuit, non alias ad L. vero secundum.

contar, (4) de aquello que dio sobre aquella cosa empeñada; o de lo dar al señor de la cosa. Otrofi dezimos, que todas las debdas que deuan a un ome, que las puede empeñar a otro, con todos los derechos que ha en ellas. E aquel que las recibe en peños, puedelas demandar (5) en juyzio, e fuera de juyzio; bien así como faria aquel a quien las deuen, que gelas empeno.

LEY III.

Quales cosas non deuen, nin pueden ser, dadas en peños.

Ley 7. tit. 2. lib. 1. Recop.

Santas (1) cosas, e sagradas, e religiosas, así como las Eglecias, e los monumentos, e las otras cosas semejantes, non las pueden los omes recebir a peños, nin se pueden obligar. Fue- ras ende por cosas señaladas, segun dize en el

dam, C. de partu pigno. quæ dicit, quod & tenebitur de fructibus, quos percipere potuit, & sic si ex sola negligentia non percipit, vult, quod teneatur, respondeo, quod illa lex loquitur in debito generatio & usuratio: quo casu nimirum si de hoc teneatur ex quo habet usufructu: in simplici vero debito non procedit, neque loquitur illa lex, sed dicta lex 2. C. de pigno. ad h. tu vero cogita, quia hæc est nova consideratio ad intellectum illarum legum, & doctores non tangunt.

(4) Tenudo et de lo descomtar. Adde L. 1. C. de distrah. pigno. & L. 1. 2. & fin. C. de pigno. ad h. cap. 1. & 2. de usur. & cap. de partu pigno. leg. 2. & capitulum cum contra. de pigno. & collige hic, quod potest creditor uti fructibus rei pignoratæ, & convertere eos in ulum suum, vel vendere ita ut compenlet in sortem, quod & notat Albericus in dist. leg. 1. C. de pigno. ad h. fructus nanque censentur res, quæ communiter seruantur seruari non possunt, saltem dia. ut notat gloss. in leg. 1. C. si aduer. usufructio. ideo nimirum si permitteret creditori eos distrahere, secundum Joan. de Imol. in dist. leg. cum contra. in princ. & vide per Bart. in leg. diuortio, §. ob donatio- nes. ff. solu. matrimo. Si tamen essent tales fructus, qui possunt durare in tempus, quo deberet res restitui debitori, ut si esset frumentum, oleum, & similia, tunc traditor, neque cogereetur imò, neque possent illos distrahere, sed hos fructus soluto debito restituere teneatur debitori. argum. L. in cui, §. quæri potest, ff. ut in posses. legat. & tenet Petrus de Ancha, & sequitur Joan. de Ana. commendans hoc dictum in cap. 1. de usur. colum. 2. & quid si erat domus, quæ data fuit pignori, & creditor eam inhabitabit, vide infra eod. leg. 21. & quod notat Abb. post Specul. in dist. cap. cum contra. colum. fin. & per Alexand. consil. 141. §. volum. in 2. dubio, & per Paul. de Cast. in dist. leg. 1. ad finem, C. de pigno. ad h. & limita, quod in ista lege hic dicitur de fructibus pignoris computandis in sortem in casu, cap. 1. de pigno. & cap. 1. de usur. & cap. salubriter, eod. titu.

(5) Pueden las demandar. Adde L. si conuenerit in prin. ff. de pigno. ad h.

LEY III.

Res sanctæ, sacræ, vel religiosas non possunt pignori obligari: nec liber homo: & cum recipiens perdit creditum: & tantumdem ei, vel ejus confanguineis si non vivit, restituit, nisi in casibus, quando se obligat pro redemptione suæ captiuitatis, vel pater filium in necessitate famis constitutus: vel quando pro pace, treuga, vel securitate datur obfes. Et tunc licet promissum non impleatur, tamen obfes non occiditur, sed seruabitur, quanto tempore videbitur tenenti, vel donec promissum ad impleatur. Hoc dicit.

(1) Santas. Otrum habet à notatis per Azo. C. que res pig. oblig. pos. in summa, in principio, sed quid de deci-

Titulo (2) que fabla de las cosas de Santa Egle- sia, en la primera Partida deste nuestro libro. Otrofi dezimos, que vn ome libre (3) non se pue- de empeñar. Ante dezimos, que qualquier que lo recibiese en peños, que deue perder (4) to- do lo que diesse sobre el. E deue pechar mas otro tanto de lo fuyo, a el; e a sus parientes, si por auentura el non fuesse bino. Pero dos casos son, en que podria ome libre por recebido en peños, e fincaria obligado. El primero es, si alguno yo- guiesse catiuo, e el mismo se empenasse (5) a otro, por quitarse de catiuo. E el segundo es, si alguno empenasse su fijo, (6) por cuyta de fam- bre. Otrofi dezimos, que ome libre puede ser da- do en rehenes, por razon de paz (7) que fir- massen algunos entre si, o por treugua, o por otra segurança, (8) o por otra cosa semejante des- tas.

ma an potest pignorari? Vide per Specul. tit. de pigno. §. 1. circa finem, ubi concludit, quod quis decime non potest pignori obligari, cum sit res spiritualis, neque possit per laicum possideri: fructus autem decimæ obligari, & vendi possunt. ut in cap. vestra. de locato, & argum. leg. si usufructus, ff. de iure dot. & videtur de mente Speculat. quod alteri Ecclesie, vel Ecclesiasticæ personæ jus etiam decimæ possit obligari. Et comproba- tur, quia ex quo in alteram Ecclesiam, vel Ecclesiasti- cas personas sunt ista jura decimalia alienabilia, & etiam præscribilla, ut in capitulo. ex multiplici. de deci. & in cap. ad aures de præscripti. per consequens tali casu erunt obligabilia. ut in leg. sed quod, versic. quod emptionem, ff. de pigno.

(2) Titulo. 14. per totum, & vide quod habetur in leg. 8. tit. 11. eadem partita, & cap. 1. de pigno.

(3) Ome libre. Adde cap. 2. de pigno.

(4) Deue perder. Adde text. in autent. ut nulli iudicium, §. quia vero, colla. 9. unde sumpta est authentica imò C. de actio. & obliga. hodie autem an liber homo possit capi, ut seruiat creditori pro debito, & qualiter hoc fiat? Vide leg. 2. tit. 8. lib. 3. foro legum, & leg. 5. titu. 2. lib. 4. eod. foro: & leg. 5. tit. penul. lib. 5. ordi. rega. cum L. sequenti. & in volum. pragmaticarum, fol. mihi, 65. & 66.

(5) Se empenasse. Ista lex videtur addere ad L. liber captus, & ad L. fin. C. de capti. & ad L. penul. titu. 29. & leg. 3. titu. 30. 2. partita. Nam illæ loquuntur quando ali- quis redemit captum etiam sine pacto, quo idem redemptus se pignoret pro pretio: hic vero fuit pactum de hoc expressum, utrobique tamen militabit dispositio dic- tarum legum, siue sit pignus legale, siue conventiona- le, & septem casus in quibus hic nexus pignoris dissol- vitur, vide per Salice. in leg. ab hostibus, 1. C. de capti. & forte in uno casu possent esse diuersitas in hoc inter pig- nus conuenzionale, & legale, quia fit redemptus expre- se se pignori dederit pro pretio, quousque solvatur, & renuntiet remedio dist. leg. final. & dist. leg. penultim. tit. 29. 2. partita, non liberaretur seruiendo per quin- quennium, si æstimatio talis seruiti non esset sufficiens ad pretium, potuit enim huius iuri renuntiare. ut in leg. si qui in conscribendo, C. de partu.

(6) Su fijo. Vide LL. 8. & 9. titu. 17. 4. part.

(7) De paz. Adde cap. ut pridem 23. questio. 8. & gloss. in cap. ex rescripto. de iure iur. & L. iduui, ff. de iure. ffic. & leg. obfides, ff. de testa. cum gloss.

(8) Por otra segurança. Adde cap. exposita. de arbi. & gloss. ibi cuius opinio approbatur hic, & eorum quæ tradit Bald. in leg. 2. colum. fin. C. de patri qui fil. dist. & reprobat opinio gloss. ibi dicentis hoc de facto fuisse usurparum, & etiam Azo. ibi in summa, & Abb. in cap. ex rescripto de iure iuran. & Joan. de Imol. in leg. ob- fides, 2. ff. de testa. & sic hodie de iure partitatum po-

Vela dii
Cent. 36.
in 130. pag.
174.

tas. E maguer el pleyto sobre que fuesse alguno empenado en esta manera, non fuesse guardado, con todo esso, non deuen a el matar, nin ferir, nin darle pena ninguna, nin fazerle mal nin- guno. (9) Mas puedenle guardar, quando tiem- po touieren por guaido, o fasta que el tiempo se cumpla, así como fue puesto.

LEY IIII.

Como las cosas que son puestas, señaladamente, pa- ra labrar las Hreçades, non deuen ser da- das en peños.

Ley 5. tit. 17. lib. 5. Recop. Ley 25. tit. 21. lib. 4. Recop. Ley 28. idem.

Bveyes, nin vacas, nin otras bestias de ara- da, nin los arados, ni las ferramientas, nin las otras cosas que son menester para labrar las heredades, nin los seruos que son puestos en ellas señaladamente para labrarlas, defendemos, que ninguno non lo tome a peños; (1) nin otro- si, ningund Judgador, nin otro ome, non sea ofado de las prender, nin de fazer entrega de- llas. (2) E qualquier que lo fiziesse, seria tenu- Partida V.

terit homo liberari obfes pro satisfactione debiti, seu pro quacumque alia conventione, ut hic videt: nec novum hoc, cum & legamus, Gene. 42. securitatis ratione, & fidei tacite promissæ ad implemento Simeon in obsidem retentum à patre suo Joseph, prapostio Ægypti, & si ho- mo liber esset, & de materia istorum obsidum, vide la- te in disto cap. ex rescripto. de iureiuran. ubi Abb. quod ille obfes vocatur, qui jurat, quod non recedet de cer- to loco quousque fuerit de debito, pro quo obsidem fe- dat satisfactionem, & quid si sit conjunctus, sed inops qui in obsidem datur, Vid. Bald. & Alex. in leg. 1. ff. ut in jus vocati eas, &c. & quod teneat promissio obsidis de non recedenda à certo loco, & si videatur suam arcare liberatam, vid. Spec. in tit. de renun. & conclus. versic. item est beneficium. vide etiam Innoc. & Doct. in dic. cap. ex rescripto. de iureiuran. an tantum pro causa publica, & non privata possit obfes dari, & videtur tenere quod tantum pro publica, ista tamen lex partitarum, ut dixi, sentit etiam pro privata, cujus decisio per pragmaticas permittenes creditoribus, ut accipiant debitoris perso- nam, usque ad satisfactionem debiti confirmatur: & an isti inviti aliquando dari possint: Colliges ex ibi nota- tis per Doct. & quando isti dantur à Rege, videtur, quod teneatur obedire, ut in leg. 16. tit. 13. 2. part. & vult Bald. in dic. leg. 2. ad finem, quem vide.

(9) Mal ninguno. Neque poterit cogi ad aliqua ser- vitia, ut notat Joan. de Imol. in dic. cap. ex rescripto, ubi approbat opinioem illorum, qui dicunt, quod ipse obfes debet se pacere suis expensis, & adde Bald. in dic. leg. 2. col. fin. C. de patri. qui fil. dist.

LEY IIII.

Animalia aratoria, & instrumenta pro cultura, vel seruos pro cultura rustici prædii postios pignori, reci- piens, vel iudex, vel alius in eis executionem faciens: tenetur domino ad interesse: & damna, quæ huiusmodi præteritum sustinuit. Hoc dicit.

(1) A peños. Reprobat hic gloss. legis pen. C. que res pigno. ob. pos. quæ dicebat dictam legem intelligi in pignore prætorio, vel iudiciali, & quod secus esset in conventionali, & cum ea transibant ibi Bald. & Angel. & approbat opinio Petri, & Cyn. & Odofre. & Alber. Bart. & Salic. quod neque ex conventionem possunt ista. pignorari, & est de mente Azo. C. eod. in summa.

(2) Entrega dellas. Adde L. 3. tit. 27. 3. partit. & L. 7. tit. 11. lib. 5. ordi. rega. quæ est notabilis in ma- teria, & eam vide, & autent. agricultores, C. que res pig. ob. pos. quæ sumpta fuit ex constitutionibus Frederici,

do de pechar al señor dellas, todo el daño, e el menoscabo, que le viniessse por esta razon.

LEY V.

Que cosas son aquellas que non son obligadas, ma- guer el señor dellas obligue todos sus bienes a peños.

Peños obligando (1) alguno todos sus bie- nes; cosas y ha señaladas, que non serian porende obligadas. E son estas: barragana, que tenga manifestamente en su casa, e los fijos que ouiere della, e los criados, e seruo, o serua, que touiere señaladamente para seruirle, e guar- darle, e criarle sus fijos; e las otras cosas de su casa, que ha menester cada dia para seruirio de su cuerpo, o de su compañía, así como fu lecho del, e de su muger, e la ropa, (2) e las otras cosas todas de su cozina, que ha me- nester para seruirio de su comer, e las armas, (3) e el cauallo de su cuerpo. E todas las otras cosas (4) que ouiere entonces, e aun las que atien- de

Vid L. 20. in
13. lib. 1. Or.
Sanchez de
matrim. lib.
6. Disp. 29. in
7.

de stata, & consue. contra libere. Eccles. cap. fin. ubi vide Andr. de Iler. vide etiam in capitulis legum fraternita- tis, fol. 5. versic. Otrofi mandamos, que los buyes, y mu- las. Et limita, nisi una cum prædio caperentur, secun- dum Alberic. post Petrum in leg. executores, C. que res pig. ob. pos. ubi etiam vult, quod neque in subsidium pos- sent capi de per se: licet alia bona deficient, de quo dic. ut habetur in dic. leg. 7. ordi. rego. & ratio istarum legum fuit, ne sterilitas fructuum inducatur, ex defectu culture his rebus à cultoribus acceptis: pereunte enim cultore terram redigi in solitudinem ostenditur. Gene. 47. facit illud Deutero. 24. non accipies loco pignoris inferiorem, & superiorem molam, quia animam suam posuit, sunt enim (ut vulgo dicitur) fructi) boves, & alia de quibus hic pedes, & manus laboratorum.

LEY V.

Obligatio bonorum extenditur ad futura, sed in tali generali obligatione non includitur concubina, ancilla, aut filii, vel servi ad seruitium quotidianum do- mus, vel ad nutriendum debitoris filios, nec indumenta debitoris, aut ejus uxoris: nec panni lecales, & instrumenta coquinæ, nec arma, & equi corporis debi- toris. Hoc dicit.

(1) Obligando. Sive sit expressa obligatio, siue tacita, quæ à lege inducitur: etiam si sit pro dote, non veni- ent hic exceptuata, secundum Alberic. in leg. unica, col. 2. ad fin. C. de rei uxore. ad h.

(2) Ropa. Unde neque vestes æstivales, neque hyme- males, de quibus in leg. 1. C. de rei milit. lib. 12.

(3) Las armas. Nota bene, quia de his non dicebat- ur in leg. obligatione generali, ff. eod. de qua ista sum- ta est, licet ex mente dictæ leg. & sequentium bene com- prehenditur, adde L. 3. tit. 27. 3. part. & de libris, vid. Angel. Aret. in §. item seruitio inquit. de actio. col. 2. ubi sub dubio forte dicit, quod libet, sine quibus scholaris sine dedecore, vel maximo damno vivere non potest, non veniunt in generali obligatione.

(4) Todas las otras cosas. Non intelligas de prohibi- tis alienari, nam illa non veniunt in generali obliga- tione, vel alienatione bonorum, ut in cap. in generali si de seu. seu. contro. inter domi. & agna. & notat Bart. in leg. codicillis, §. instituto. ff. de legat. 2. Specul. tit. de pigno. §. 1. ad finem, Bald. in leg. 1. C. que res pigno. ob. pos. in leg. voluntas, C. de fideicom. & in cap. imperialem, de probi. seu. alie. per Frede. Ang. in autent. de restitui. & ea que parit in princ. autem in generali hypotheca venian venalia, vide per Bald. in leg. ubi adduc, 4. & 5. col.

de auer (5) despues, fican obligadas por razon de tal empeñamiento. Fuera ende estas sobredichas, o otras algunas, si las ouiere, que sean semejantes (6) destas.

LEY VI.

De que manera deuen ser dadas las cosas a peños.

Ley 2. tit. 16. lib. 5. Recop.

Empeñadas pueden ser las cosas, citando presentes los dueños dellas, e los otros que las reciben a peños; quier sean las cosas en aquel lugar, o en otro. E aun lo pueden fazer por mensajeros, o por cartas, maguer alguno dellos non fuesse delante, con escritura, o sin ella. Otrofi dezimos, que quando alguno empeñare alguna

col. C. de iure dot. & in leg. cum tabernam. ff. de pigno. ubi dicit in obligationem cadere, licet aliqui alienari exercendo mercantiam possint, non obstante obligatione, acquirunt tamen loco earum subrogantur in obligatione, quia obligando bona sua mercator mercantiam omnem suam videtur obligasse, est enim mercantia quoddam corpus uniuersale, secundum eum, ubi una res subrogatur loco alterius, vid. etiam per Bart. in leg. generalis, §. uxori, ff. de usufru. legam.

(5) Las que atiende auer. Adde L. 1. in princ. ff. eod. & L. fin. C. qua res pigno. ob. poss. L. tutor. §. fin. ff. de pigno. ad. L. lex uelitali. ff. de pign. ubi Bald. extendit ad bona emphiteotica, etiam Ecclesiar. Ripa. in leg. 1. ff. eod. col. 3. & facit ad quest. an si quis dicat, quod bona sua dat, vel relinquat in maiorem, seu iure maiorem, an intelligatur etiam de bonis futuris, & non solum de presentibus, ad cuius questionis decisionem videnda sunt, quae notat Bart. in quest. si ita, ff. de auro, & ar. leg. 2. an autem censentur hypothecata in obligatione generalis, res cuius dominium competit obliganti iure singulari, vid. Bald. in leg. hac editali, §. 1. fin. col. C. de secundis nupt. & an extendatur ad nomina debitorum? Vide eundem Bald. in leg. heredem, C. de heredita. ad. & quod utile dominium non repellat hypothecam, vid. gloss. & Bald. in autent. de ressi. & ea. qua parit. infra. 10. mensum, collat. 8. & eundem Bald. in leg. in rebus, C. de iure doti. & nota, quod necdum in generali hypotheca bonorum veniunt etiam quaerenda, quando fuit expressa hypotheca, ut hic, sed etiam veniunt in tacita hypotheca, L. si quis prioris, §. fin. & ibi Bald. & L. hac editali, §. omnibus, C. de secundis nupt. & notat gloss. in dic. leg. fin. procederet etiam, quod hic habetur, & si obligans generaliter bona sua dicat, quae bona constituit nomine creditoris se possidere, licet in contrariam sententiam inclinaverit Bart. in dic. leg. fin. motus ex notatis per gloss. in leg. quamuis, §. 1. ff. de acquir. posses. idem tenet Jacob. Butri. & ibi Salicet. in dic. leg. final. in fin. & verificabitur secundum eum constitutum in futuris, quando coeperit debitor ea possidere, & sic cessat motivum Bart. & idem tenet Alexan. ubi multos refert, in leg. 3. §. incertam, ff. de acquir. posses. non tamen comprehenderet hac generalis obligatio ea bona futura, quae acquiruntur per heredem debitoris, ut in leg. Paulus in princip. ff. de pigno. quod procedit secundum Angel. ibi etiam si essent quaelibet ex bonis defuncti, ut notat gloss. in leg. distiduis, C. qui potio, in pign. ba. Si tamen essent fructus naturales habuit ex re per defunctum obligata, bene veniunt in hypotheca, ut in dicta leg. Paulus, §. si mancipia, & L. 3. C. in quibus casibus pignus, vel hypotheca tacite contrahatur, & infra eod. L. 16. & tenet Angel. ubi supra, limita etiam istam leg. & similes in casu, L. fin. C. de remissio. pignus, qui est casus singularis, limita etiam, si quis obligaret omnia bona sua, quae habet, vel habere sperat, quia intelligitur de spe causata de praeterito non de causanda de futuro, secundum Bald. notabiliter in leg. fin. colum. 2. C. de passis, qui & allegat notata per

Bart. in leg. qui Roma, §. duo fratres, in quest. 6. ff. de verb. oblig. Dubito tamen, an sit verum hoc dictum Bald. & potius inclinarem in oppositum propter generalitatem hujus leg. & similibus, & quia agitur de parvo praedictio, quod non est in casu in quo loquitur Bart. in dicto §. duo fratres, ubi in dicta quest. 6. tractat de amissione juris fidei commissi, quod est maximi praedictio; & quia Bald. nihil aliud allegat, ex quo recte posset fundari ejus dictum, & quia in specie ista lex paritatem, videtur destruere dictum Bald. cum dicit, & las que entiendo de auer, nisi dicas, quod intelligatur iuxta limitationem Bald. quod referantur haec verba ad spem in causata de praeterito, vel de praesenti, & non de futuro, quod non potest dici, cum haec lex intendat comprehendere sub hoc verbo omnia futura, quia obligatio fuit generalis sub qua includuntur habita, & habenda, dato quod tunc ex aliqua causa de praeterito non sit spes de eis habendis, ut & patet in legibus, de qua ista sumpta est, & ex dictis Azo. C. qua res pigno. ob. poss. in summa, versic. alia res omnes.

(6) Semejantes. Adde L. denique, ff. eod.

cosa, que la deue señalar, (1) o por su nome, o por señales, o por medida, o por otra manera qualquier, porque sea fabida ciertamente, qual es la cosa, que es dada a peños.

LEY VII.

Quien puede empeñar las cosas.

Los que han (1) poderio de enegenar las cosas, porque son señores dellas, estos mismos las pueden empeñar a otri. E aun dezimos, que si algunos han derecho en las cosas, que las pueden empeñar; maguer non ouiesen el señorio dellas. (2) Otrofi dezimos, que si alguno

Bart. in leg. qui Roma, §. duo fratres, in quest. 6. ff. de verb. oblig. Dubito tamen, an sit verum hoc dictum Bald. & potius inclinarem in oppositum propter generalitatem hujus leg. & similibus, & quia agitur de parvo praedictio, quod non est in casu in quo loquitur Bart. in dicto §. duo fratres, ubi in dicta quest. 6. tractat de amissione juris fidei commissi, quod est maximi praedictio; & quia Bald. nihil aliud allegat, ex quo recte posset fundari ejus dictum, & quia in specie ista lex paritatem, videtur destruere dictum Bald. cum dicit, & las que entiendo de auer, nisi dicas, quod intelligatur iuxta limitationem Bald. quod referantur haec verba ad spem in causata de praeterito, vel de praesenti, & non de futuro, quod non potest dici, cum haec lex intendat comprehendere sub hoc verbo omnia futura, quia obligatio fuit generalis sub qua includuntur habita, & habenda, dato quod tunc ex aliqua causa de praeterito non sit spes de eis habendis, ut & patet in legibus, de qua ista sumpta est, & ex dictis Azo. C. qua res pigno. ob. poss. in summa, versic. alia res omnes.

(1) Semejantes. Adde L. denique, ff. eod.

LEY VIII.

Contrahitur pignoris obligatio inter absentes, vel presentes, per nuntium, vel epistolam, & sine scriptura, vel cum ea, siue res sit praesens, siue non, & debet res designari nomine, signo, vel mensura, vel aliter, ut cognoscatur. Hoc dicit. Habuit ortum a leg. contrahitur, & a leg. creditor. ff. de pigno.

(1) La deue señalar. Hoc expedit etiam debitori, ne si alius fundus huic per eum adiceretur, veniret sub hypotheca, ex quo de finibus non constaret, expedit etiam creditori, ne ex uno fundo facti, duo possit in uno jus pignoris perdi, & vid. L. forma. ff. de censu.

LEY IX.

Potest pignorate habens potestatem alienandi: & etiam si non sit dominus, si speratur tamen esse tenebit obligatio, quando fuerit dominium affectus. Item si scienti pignoravi rem alienam, & tradidi: & postea dominium acquisivi: contrahitur tunc pignoris obligatio: & si non tradidi, non contrahitur: si autem ignoranti: indistincte à me questio dominio contrahitur. Item, qui habet jus in re, potest illud pignorate. Hoc dicit.

(1) Las que han. Ortum habet à notatis per Azo. C. eod. in summa, col. 1. versic. potest quis pignori obligare, & a gloss. in leg. 1. in princ. super parte difficultatis, ff. eod. & ibi vide Bart. quid autem si defunctus obligavit bona heredis, an teneat obligatio sequuta additione hereditatis, vid. quae dixi in leg. 10. tit. 9. 6. part.

(2) El señorio dellas. Et ante acquisitionem domini illud jus erit obligatum, acquisito vero dominio ex illo jure, quod ei competeat, cum obligavit, ipsa res erit obligata, L. 3. §. cum ex causa, ff. qui potio, in pigno. ba. secus si dominium superveniat ex alia causa, ut declarat Bart. in leg. 1. §. in specie, ff. eod. in distinctione.

esperando (3) de auer el señorio de alguna cosa, la empeñalle, ante que ouiesse el señorio della; si despues que la ouiesse empeñada así, ganasse el señorio, tambien finca obligada, como si ouiesse el señorio, e la tenencia della, quando la empeño. E aun dezimos, que si algund ome empeñasse a otro cosa agena, non le apoderando della, e aquel a quien fuesse empeñada, fuesse fabidor que fuesse agea; maguer despues dello ganasse el que la empeño, el señorio, con todo esso, non ha derecho en ella, para demandarla (4) a este que la recibio a peños. Pero si acacicsse, que aquel a quien fuesse empeñada, fuesse tenedor de aquella cosa, entonces, y quando la ganasse, bien la podria tener en peños, falta que cobrase lo que auia dado sobre ella. Mas quando recibio la cosa a peños, si creya que era de aquel que gela dada a peños, si despues dello ganasse el otro el señorio della; quando así acacicsse, tambien la podria demandar a quien quier que la touiesse, como si ouiesse el otro el señorio, e la tenencia della, quando la empeño.

LEY VIII.

Como el personero, o el Mayordomo, o Guardador de algund Huerfano, pueden empeñar los bienes dellos.

Personero, o Mayordomo de algund ome, empeñando alguna cosa de aquel, cuyo Personero, o Mayordomo es, sin su fabiduria, (1) e sin su mandado; (2) si los marauedis que ref-

(3) Esperando. Ut si erat sibi ex aliqua causa debita, ut in leg. 3. §. 1. qui potio, in pigno. ba.

(4) Para demandarla. Ex generalibus verbis hujus legis, videtur reprobari dictum gloss. in dic. leg. 1. in princip. super parte difficultatis, ff. eod. in fin. gloss. cum dicit, quod procedat hoc, scilicet, ut non detur ei hypothecaria, contra tertium bene tamen dabitur contra ipsum debitorem obligantem, cum quo dicta gloss. tenet etiam ibi Angel. dicens, quod non poterit hoc casu referri per debitorem quaestio domini, quia esset allegare turpitudinem suam contra quam gloss. in hoc tenet ibi Bart. imò quod neque contra debitorem detur hypothecaria, quia cum agatur hypothecariam rem potest referri quaestio domini, ut notatur in leg. ita ut si jur. ff. commoda. & ista opinio videtur approbata hic, neque obstabit, quod habetur in leg. si inter, §. 1. ff. eod. quia illa lex loquitur in creditore ignorante rem esse alienam.

LEY VIII.

Si major domus, vel procurator sine mandato rem domini sui pignori obliget, & tradat pretio in domini utilitatem conuerso habet creditor retentionem: sed si non tradiderit, non potest pignus petere, licet pretium fuerit in domini utilitatem conuersum. Item tutor, vel curator potest rem mobilem minoris pignorate, si pretium in ejus utilitatem conuertit, sed immobilium non potest sine iudicis auctoritate, sed si res tutoris, vel curatoris pro minore pignoretur, contrahitur pignus contra tutorem, vel curatorem, licet pecunia in minoris utilitatem non conuertatur. Hoc dicit.

(1) Sin su fabiduria. Nam secus si eo sciente, ut in leg. si sine, C. ad Velleja. & L. 2. C. si alie. res pign. data sit, & infra eod. L. proxim. ibi: E se callasse.

(2) Mandado. Sufficeret, quod raptum postea haberet, L. res aliena: in princ. ff. de pigno. ad. & infr. eod. L. proxima.

cibio sobre los peños, entraron en pro del señorio, e la cosa empeñada passo a poder de aquel que la recibio a peños, entonces, bien la puede retener, falta que cobre los marauedis que dio sobre ella. Mas si la cosa non fuesse passada a su poder, como quier que puede demandar los marauedis al señor de la cosa empeñada, si entraron en su pro, así como sobredicho es; con todo esso, non le puede demandar, que le de la cosa, que tenga por peños. Otrofi dezimos, que aquel que tiene en guarda los bienes de algund huerfano, si ouiere menester de empeñar alguna cosa dellos, por pro de aquel que tiene en guarda, que lo puede fazer de las cosas muebles, (3) metiendo todavia en pro (4) del moço, los marauedis que tomare sobre los peños. Mas las otras cosas que son rayz, non las puede empeñar sin otorgamiento del Juzgador. Pero si el Guardador empeñasse alguna cosa de las suyas, (5) para pagar debda que deuiesse el huerfano, o por alguna otra cosa, valdria el empeñamiento contra el Guardador; maguer el moço non fuesse tenuto de pagar la debda, porque non ouiesse entrado en su pro.

LEY IX.

Como puede ser empeñada, o non, la cosa agena.

Cosa agena non puede ser empenada, sin mandado de aquel cuya es. Pero si alguno la empeñasse, e despues que lo supiesse el señor, lo constintiesse, (1) o lo ouiesse por firme,

(3) De las cosas muebles. Glo. in leg. curator. C. si res alie. pign. da. fit, & in leg. tutor in princ. ff. de pign. ad. intelligit, nisi res sint mobilia, quae seruando seruari possunt, nam tunc non poterunt obligari sine decreto iudicis, ut in leg. lex, qua tutores, C. de adm. tuto. & cum illa gloss. transiunt, ibi Bald. & Salicet. idem volentes. Tu adverte, quia ista lex loquitur indistincte, & tantum excipit immobilia: neque ad praesens memini de lege partitarum, quae disponat id, quod habetur in dic. leg. lex, qua tutores, nisi diceres hoc esse prouisum per leg. 4. tit. 5. ead. part. & in leg. 8. tit. 16. 6. part. quae tamen non ita prohibent alienationem omnium mobilium, quae seruando seruari possent, sicut prohibet L. lex, qua tutores, & ideo forte de isto jure partitarum, tutor potest obligare bona mobilia etiam, quae seruando seruari possunt, etiam sine iudicis decreto: nisi essent serui, de quibus habetur in dic. leg. 18. & in dic. leg. lex, qua tutores, cogita tamen.

(4) Via en pro. Ista lex facit, quod etiam in aliis contractibus, ultra mutuum, debeat probari pecuniam esse versam in utilitatem minoris, & ita in terminis hujus leg. tenet Bart. in leg. curator. C. si res alie. pigno. data sit, vide quae dixi in leg. 3. tit. 1. ead. part. in gloss. 2. & in gloss. final.

(5) De las suyas. Adde L. & si ita, C. de pradi. mino.

LEY IX.

Non potest res aliena pignori obligari, nisi domino mandante, vel presente, & non contradicente: vel postquam scit ratificante. Hoc dicit.

(1) El señor lo constintiesse. Inducit potest ad quaestionem ista. L. si maritus, de consensu uxoris fecit majoriam de re uxoris ipsa consentiente, ita, & taliter, quod maritus disponeret, ut de re sua ipsius mariti, quod si postea maritus reuocet majoriam, quod talis res manebit apud

me, (2) o estando delante quando la empeñava, e se callasse, e non lo contradixesse; estonce valdria el empeñamiento, tambien como si el lo ouiesse fecho, o otro por su mandado.

LEY X.

Como puede ome empeñar, o non, la cosa, que dio a otro en peños.

Empeñando algun ome su cosa (1) a otro, si despues de esto quisiere empeñar aquella cosa misma otra vez, non lo podria fazer, sin fabiduria, (2) e sin mandado de aquel a quien la auia enpeñado primeramente. Fuera ende, si la cosa valiesse tanto, (3) que cumpliesse a pagar amos los debdos. Ca entonce bien la podria empeñar, sin su fabiduria, por tanto, quanto valiesse demas, de aquello que el auia sobre ella. Otrosi dezimos, que si algun ome ouiesse empeñado alguna cosa a algun ome, por tanto quanto valia, e despues dello empeñasse aquella cosa misma a otro, sin fabiduria, e sin mandado de aquel que la tiene en peños; que es tenido (4) de dar otro peño alguno, al segun-

do ome a quien la auia empeñada, que vala tanto quanto auia recibio del. E aun demas desto, puedele poner pena (5) el Judgador del lugar, segun su aluedrio, por este engañio que fizo, de empeñar vna cosa a dos omes, por mas que non valia. Esto mismo, dezimos, que deue ser guardado, quando alguno empeña cosa agena, (6) non lo sabiendo aquel que la recibe en peños.

LEY XI.

Como non deue ninguno preñar a otro, sin mandado del Judgador.

Preñar (1) non deue ninguno las cosas de otro, (2) sin mandado del Judgador, o del Merino de la tierra. (3) Fuera ende, si ouiesse puesto pleyto con su debdor, que lo pudiesse (4) el fazer por si, sin mandado del Alcalde. E si alguno contra esto fiziesse, tenemos por bien, e mandamos, que torne la prenda a su dueño, e que peche la valia de la deuda al Rey; e demas, que pierda la demanda, (5) que auia contra aquel que así preñado.

LEY

ribus debitum offerat, & vid. ibi doctrinam notabilem Sall. quando in delictis sit locus poenitentiae, & vid. L. 1. C. ne tutor, vel curator velti. condna.

(6) Cosa agena. Adde L. tutor. S. 1. & L. si quis in pignore, S. fin. ff. de pigno. ad.

LEY XII.

Non potest creditor sua auctoritate pignora debitoris capere sine iudice: nisi ex pacto ei liceat, & si fecerit, restituit pignus, & perdet debitum, solvetque regi valorem debiti. Hoc dicit.

(1) Preñar. Adde L. pen. C. de pign. actio. & L. 3. C. vi bono. raptio. & L. extat. ff. quod met. caus. & L. si quis in tantum, C. unde vid. & L. 11. tit. 9. 7. part. quae lex est valde notabilis, & L. 5. tit. 14. lib. 3. ordin. rega. & L. 14. tit. 10. 7. part. & L. 1. & 6. tit. 11. lib. 5. ordina. rega. & L. creditores, & ibi Bart. ff. ad leg. Jul. de vi priua.

(2) Cosas de otro. Sufficit, quod bona fide possideat illas, ut in leg. non tantum, ff. de peti. here.

(3) Merino de la tierra. Non ergo sufficeret iustus iudicis incompetens, ut hic: sed debet esse iudex sub cuius territorio est res, quae capitur, qui & diceretur competens ad excusandum a poena hujus legis, licet ex aliqua causa ejus iurisdictione, quoad illam causam poterat declinari, secundum Alberic. post Guiliel. in diB. leg. extat, col. 2.

(4) Lo pudiesse. Adde L. pen. C. de pign. actio. & L. creditores, C. de pigno.

(5) Pierda la demanda. Et sic habes hic junctis verbis praecedentibus hujus leg. quod si quis occupat unam rem debitoris, non solum imitrit jus, quod habebat in illa re: sed etiam jus totius debiti, unde reprobari videtur opin. Joan. posita in gloss. extat. ff. quod met. caus. quae erat communiter approbata, & tenetur aliorum opinio. in princ. dicta glossae relata, quae & fuit Azo. ut patet ex ejus dictis, C. unde vi. in summa, col. 5. versic. est & constitutio divi Marci, nisi velis dicere, quod ista lex non dicit de jure totius debiti: sed de jure pignoris, ut apertius vult in leg. 14. in fin. tit. 14. ead. part. vide tamen quae ibi dixi. Et nota, quod neque debitorem fugientem cum re, vel pecunia mihi debita videtur capere propria auctoritate, quando copia iudicis haberi potest, ut habetur in leg. si alius, S. bellissime, ff. quod vi aut clam. tradit Joan. de Pla. in leg. nemo carcerem, col. 7. C. de exat. tribu. lib. 10. nota etiam, quod & si quis de-

Correccam puaat Co. Varant. lib. 3. Var. Reg. cap. 16. n. 7. Vela Din cent. 1A. n. 92. pag. 17A.

Hys leas ca 1A. tit. 1A. par. 7. ex etiam lex A. tit. 17. lib. 9. R. quae cre ditores pignora auonora te occupas res debitorum mory am rione de bitu pignum un non esse receptas tedamun Mun. co var. lib. 3. var. cap. 17. n. 7. ven. in pignora Olamus & epilog. n. 76.

apud maritum, & non reddet ad uxorem, ad quam questionem poteris inducere notabile dictum Bald. quod magis facit in leg. 1. C. si unus ex pluribus appellat, versic. item quaro pone minor. quem vide, forte tamen, si majoria ex tali re fieret in filium communem, videretur dicendum, quod res deberet manere filio ex defectu causae finalis, vel quod reverti debeat ad matrem, tu cogita.

(2) Por firme. Adde L. res aliena. in princ. ff. de pigno. actio. ex quo inferitur secundum Ripam in leg. 1. ff. eod. colum. 4. quod si dominus, qui habet electionem rem suam vendicandi a creditore, vel agendi contra debitorem, ut pignus reddat juxta gloss. communiter approbatam in cap. ex praesentium isto tit. si eligat agere contra debitorem censetur approbare pignus, nisi contrarium protulerit.

(3) E se callasse. Nota hoc, quia aliud vult Bald. in leg. si sine, C. ad Velleja. ubi vult non sufficere taciturnitatem tantum sine alio actu indicativo consensus per leg. si fidejussor. S. pater. ff. de pigno. Sall. tamen, & Paul. ibi tenent, post gloss. ibi, quod hic in ista leg. habetur.

LEY XIII.

Cum quis duobus diversis temporibus rem obligat, nihil agit sine mandato creditoris primi: teneturque secundo aliquid pignus dare, & pro commissa fraude punietur iudicis arbitrio, idem de eo, qui pignorat rem alienam ignorante creditore, sed si pignus tantum valet, sicut utrique debetur, valet, & tenet pignoris obligatio. Hoc dicit.

(1) Su cosa. Et sic loquitur de pignore speciali: unde ista lex non procederet in obligatione generali bonorum, quia si ita intelligeretur, esset interdiceri hominibus contrahendi potentiam, secundum Angelum in leg. 1. C. de crim. stellio.

(2) Sin fabiduria. Adde L. tutor. S. 1. ff. de pign. actio. & L. quae nondum, S. final. ff. de pigno.

(3) Valiesse tanto. Adde L. si quis in pignore, S. final. ff. de pign. actio.

(4) Et tenuto. Approbat secundam opinionem gloss. positam in leg. cum debitor. ff. de pign. actio. licet Docto. ibi teneant primam.

(5) Pena. Adde dic. leg. tutor. S. 1. & L. si quis in pignore, S. final. ff. de pigno. actio. & L. 1. C. de crim. stellio. ubi habetur, quod liberabitur ab hoc crimine, si credito-

LEY XII.

Quales Pleytos pueden ser puestas por razon de los peños, e quales non.

Odo pleyto, que non sea contra derecho, nin contra buenas costumbres, puede ser puesto sobre las cosas que dan los omes a peños. Mas los otros non deuen valer. E porende dezimos, que si algun ome empeñasse su cosa a otro, a tal pleyto, diciendo así: Si vos non quitare este peño fasta tal dia, ororgo que sea vuestro dende adelante, por esto que me prestaes; o, que sea (1) vuestro comprado; que a tal pleyto como este non deue valer. Ca si atal postura valiesse, non querian los omes rescibir de orra guisa los peños, e vernia porende muy gran daño a la tierra: porque, quando algunos estuiesse muy cuitados, empeñarian las cosas, por quanto quier que les diessen sobre ellas, e perderlas y an, por tal postura como esta. Pero si el pleyto fuesse puesto de guisa, que si el peño non le quitasse fasta dia cierto el que lo empeño, que fuesse luyo, vendido, e del otro, comprado, por tanto precio, quanto le apreciassen omes buenos; tal pleyto, dezimos, que valdria, así como diximos en el Titulo (2) de las promisiones, de los pleytos, e de las Posturas, en la ley que habla en esta razon.

Ley 2. tit. 16. lib. 5. Recop.

LEY XIII.

Que departimiento ha, entre los peños que dan los Judgadores, e los otros que se dan vnos omes a otros, de su voluntad: que derecho ganen en ellos.

Entre los peños que dan los omes vnos a otros, auendose entre si mismos, por razon de alguna cosa que auen a dar, o a fazer, e entre los otros peños que mandan entregar los Judgadores, en razon de fazer cumplir sus juyzios, ha departimiento. Ca las cosas que mandan dar los Judgadores por peños, non son obligadas; fasta que entreguen (1) dellas, a aquellos a quien las mandaren dar. Mas los peños que obligan los omes vnos a otros, así como sobre dicho es, luego que son otorgados, maguer que non ayan (2) la tenencia dellos, aquellos que los resciben a peños fincan a ellos obligados. E si acadesse, que los peños, que mandassen dar los Judgadores, así como de suyo es dicho, los empeñasse el señor dellos a otro, en ante que el Judgador (3) entregasse dellos, a aquel a quien los auia mandado dar; dezimos, que entonce mayor derecho ha en los peños, este a quien fueren obligados a postremas, que el otro a quien los mando dar el Judgador, e non los entrego.

vid. L. 7. tit. 14. h. part. et an requiratur ignorantia Creditarium in L. 7. tit. 14. tu cogita

LEY

beat mihi annum redditum non possum eum detinere, ut solvat: licet dicatur, quod ego sum in possessione, quia ipse me vult spoliare, ut in cap. quarelam, de elect. nam nulla est possessio personalium obligationum L. fin. ff. quorum bonorum, & notat Cinus in leg. si certis annis, C. de passis. nisi praestatio esset realis, ut notatur in leg. sciendum, ff. qui satisda. cogan. & sic ita detinens, vel res ejus capiens caderet a jure suo, secundum Bald. in leg. 1. in 2. lectura, colum. 8. in fin. C. unde vid. qui allegat ad hoc dic. leg. extat, limitat tamen, nisi hoc faceret ex sua iurisdictione, ut quia erat dominus temporalis suorum vastallorum: nam consuetudo, secundum eum etiam in propria causa dar iurisdictionem. Si tamen violentia feret in rebus fidejussoris, non perdetur jus crediti, quoad creditorem principalem, quod satis probatur hic, cum dicit: Contra aquel que así preñado, & tenet Alberic. in dic. leg. extat, versic. item quarit ipse Guiliel. Si tamen inquilinus cesset in solutione pensionis, an possit dominus claudere ostia domus locatae propria auctoritate? Vide L. 1. C. locati, & per Alberic. in diB. leg. extat, qui dicit, quod de consuetudine servatur, quod possit propria auctoritate, & an exigatur sententia super amissione hujus juris? Alberic. post Jacob. de Rave. in dic. leg. extat in fin. colum. 2. tenet quod sic. Bald. ibi tenet contrarium, ex quo per illam legem est prodita exceptio, & non petitio: & per naturam exceptionis non potest provocari ad sententiam, tu tene, quod competit exceptio ipso jure: si tamen velit intentare actionem, ut jure pignoris, vel crediti, priveretur per sententiam, potest illam intentare, secundum Bart. in leg. creditores, ff. ad leg. Juliam, de vi priua. in fin. allegat. L. metum, S. sed quod prator. ff. quod metus causa.

LEY XIII.

Paeta apposta contra leges, vel bonos mores, ut si partes convenerint, ut ad certam diem debito non soluto pignus sit creditoris, non valent, sed si convenerint, ut in termino non soluto debito, res sit empta

creditori pro justo pretio bonorum hominum arbitrio taxando valet conventio. Hoc dicit.

(1) O, que sea. Per istum text. impugnare videtur illud, quod de doctrin. Bart. dixi in leg. 4. tit. 5. 5. par. in gloss. 1. nisi dicas, quod ista lex procedat, quando constaret ex mente contrahentium, quod res maneret creditori pro debito, non referendo se ad pretium justum, hoc enim est reprobatum, si tamen constaret, quod retulerunt se in pretio ad arbitrium boni viri in estimatione rei, vel probabiliter ex qualitate personarum contrahentium, vel ex aliis circumstantiis, ita praesumi deberet, & tunc procedat doctrina Bart. de qua dixi in dic. gloss. tu cogita.

(2) En el titulo. Vide L. 4. tit. 5. ead. part. & quae ibi dixi.

LEY XIII.

Pignus judiciale in causam judicati non est obligatum, donec creditori tradatur: sed pignus conventionale, etiam citra traditionem sola conventionie obligatur: & si antequam judiciale creditori tradatur, alii illud debitor obliget, postor est ultimus. Hoc dicit.

(1) Entreguen. Realiter, neque sufficeret, si nuntius ostendens sibi ad oculum possessionem, diceret: immittito te in possessionem illius rei: imò oportet, ut ingreditur eam, ut declarat Bart. in leg. 1. in princ. in 4. quast. principali, ff. de acquir. poss. licet fecus sit in possidente, qui potest in alium transferre possessionem per aspectum, L. quod meo, S. si per venditorem, ff. de acquir. poss. L. 6. tit. 30. 3. part. & declarat. Paul. in leg. non est mirum, ff. de pign. actio. vid. quae dixi in dic. leg. 6.

(2) Non ayan. Adde L. 1. in princ. ff. de pign. actio. & L. res hypotheca, S. inter pignus, ff. de pign. & S. item serviana in fin. de actio.

(3) Judgador. Secus esset, si obligasset postea, quam ex causa judicati captum esset pignus, ut in leg. si & jure, ff. qui potio. in pigno. ha. ubi & gloss. & L. si postquam, ff. ut in poss. legato.

LEY XIII.

Que derecho gana ome en la cosa que es obligada a peños.

Empeñando algun ome la carta de donadio, o de compra, de alguna su heredad, o casa, entendiense que le empeña la heredad, o la casa, sobre que fue fecha la carta; tambien como si fuesse apoderado (1) de la posesion della, aquel a quien la empeño. Otrosi dezimos, que pues que la cosa es empeñada, que aquel que

la rescibe a peños, puede demandar a aquel que gela empeño, o a sus herederos, (2) que le entreguen (3) della. E si por aventura, aquel que ouiesse empeñado la cosa a vno, en ante que ouiesse entregado (4) la posesion della a quien la empeño, la diesse, o la vendiesse, o la empeñasse, o la enagenasse a otro, entregandole della, este a quien fue empeñada primeramente, (5) deve demandar al que gela auia empeñado, todo aquello que le auia dado sobre ella.

L. E. X. XIII.

Pignorando quis instrumentum emptionis, vel donationis rei, intelligitur rem pignora, sicut si possessionem rei creditori tradidisset, & iste creditor potest a debitore, vel eius heredibus petere, ut pignus ei tradatur, sed si ante traditionem pignus alii pignoretur, vel alienetur, & tradatur, prius ad debitum contra debitorem ager: & si eum consequi non potest, tunc ager contra rei pignoratæ possessionem, nisi antequam alienetur, vel pignoretur, ut tradatur secundo prius super pignore cum debitore litigabit, quia est in eius electione contra quem velit agere. Hoc dicit.

(1) Como si fuesse apoderado. Istud verbum non est in leg. 2. C. que res pigno. obliga. poss. de qua ista sumpta est, non tamen intelligas, quod ex hoc videtur tradere rem, cuius instrumentum tradidit, sed tantum jus pignoris constituere, seu rem pignori obligare, ut declarat Azo. C. que res pigno. obliga. poss. in summa, & gloss. in dist. leg. 2. neque obstat, quod habetur in leg. 8. tit. 3. 3. parit. & in leg. 1. C. de donat. quia ibi præcesserat contractus donationis: & sic nimirum, si traditio instrumentorum operetur possessionis traditionem: hic vero nulla alia conventio præcessit, si traditio instrumentorum operetur constitutionem pignoris, ne dum improprietas concurrant contra leg. 1. C. de dotis promi. & hoc nota: quia servit ad effectum, de quo per gloss. in §. item serviana. infir. de actio. super parte, nihil interest, & quod dixi, probatur ex hac lege, cum dicitur: Entiende que se empeña la heredad, &c.

(2) O a sus herederos. Vide L. cum notissimi, §. 1. C. de prescrip. 30. vel 40. anno.

(3) Que le entreguen. Hypothecaria namque nudam possessionem advocat, ut in leg. si cum venditor. ff. de evictio. & nota hic colligi qualiter sit formandus libellus in hypothecaria: debet enim concludere ad traditionem possessionis, vel retinendum in causam pignoris, ut & notat Bart. in leg. final. C. si unus ex pluribus, libro 8. C. ubi, & dicit, quod non vitaretur libellus, si alternative concludat, quod solvat debitum, vel tradat possessionem pignoris, & idem notat Abb. in capit. ex litteris de pigno. 3. notabili, & vide Bart. in leg. si fundus, §. in vendicatione, ff. de pigno. & in leg. rem alienam, ff. de pigno. actio. & in libello hypothecariæ petam etiam fructus, vid. in leg. quamvis, & ibi vide per Salicet. C. in quibus caus. pigno. vel hypotheca. ca. contrahi. non tamen poterit peti vigore conventionalis, vel legalis hypothecæ interesse causarum ex mora vigore obligationis contractæ pro principali debito: vel forte: nisi expresse de hoc cautum esset, ut in leg. Lucius, ff. qui potio. in pigno. ha. tenet Bart. in leg. Lucius, ff. de alimen. & ciba. lega. & tradit Bald. novellus in tract. de dote. folio nono, colum. 4. quem vide.

(4) Entregado. Nota hæc verba ad ea, quæ postea dico in gloss. super verbo primeramente.

(5) Primeramente. Concordat authentica hoc si debitor. C. de pigno. & limita primo istam leg. nisi debitor, qui bona hypothecavit. constitueret se eadē nomine creditoris possidere, nam si tunc aliquid alienaret, & sic alienando creditor possessionem interverteret, tunc creditor potest (nulla etiam excusatione facta) age-

re conditione ex leg. fin. C. de acquir. poss. ad recuperandum possessionem contra eum, in quem alienatio facta est, secundum Jacob. Butt. quem refert, & sequitur Bald. & Angel. in dist. leg. fin. in princ. & dicit perpetuo menti tenendum, & hoc dictum satis probatur in ista lege partiturum: cum superius dicit: Ante que ouiesse entregado la posesion della a quien la empeño, & vide quod notat Bald. in leg. 1. versic. quero quid si debitor. C. de revo. bis que in frau. alie. sunt, & add. Angel. in leg. 2. §. hac actioe, ff. vi bon. raptio. & ibi quod Bononienses multum utuntur isto præcepto, & quod fuit intentio, seu inventio Ueber. de bobio.

Secundo limita, ut etiam ex ista leg. probatur ibi, cum superius dicit: Entregandole della, quando facta tradita possessio ei, in quem fit alienatio: si tamen qui possidet, possideret nomine debitoris: tunc bene daretur hypothecaria contra eum, quemadmodum contra debitorem, secundum Bald. in authent. sed bodie in princ. C. de actio. & obligat.

Tertio limita, si ageretur contra nomen debitoris mihi obligatum: nam possum nulla facta discussione contra debitorem, secundum Cinum, Alberticum, & Bartolum in leg. nomen, C. que res pigno. obli. poss. & per Bart. in leg. si convenit, 2. in principio, ff. de pigno. actio. contrarium tamen tenet Baldus in leg. heredem, C. de hered. actio. & est questio satis dubia, ut ex rationibus Doctorum poteris videre: & per Salicet. in dist. leg. nomen, qui tenet opinionem Bald. mihi satis placet opinio Bartoli, Alberici, & aliorum cum eo tenentium, quam dicit esse magis communem Angel. de Aret. in §. item serviana infir. de actio. & tenet Alexand. consil. 15. 6. volum. viso, & considerato themate, col. final.

Quarto limita, nisi agatur contra unum ex reis, qui est cum alio principaliter obligatus, ut in leg. mulier, ubi gloss. & Bart. ff. qui potio. in pigno. ha. Baldus in dista authent. sed bodie, & vide in materia per Rodericum Suarez, in repetitione L. post rem iudicatam, ff. de re iudica. fol. 130. colum. 2. super quadam L. fori, ubi exemplificat hoc in pluribus heredibus, & idem tenet Albericus in dista authent. hoc si debitor.

Quinto limita, dummodo opponatur ista exceptio præposterationis ante licem contestatam, ut tradit Baldus in leg. 2. commu. divi. ibi tamen dicit, quod debet pendente processu doceri de inopia, cum alias sibi non sit aperta via vgend. i.

Sexto limita, nisi fideus agat hypothecaria ob tributa non soluta, ut in leg. cum possessor. §. fin. ff. de censu. Joan. de Platea. in leg. 1. colum. 2. C. de conven. fisco. debi. lib. 10.

Septimo limita, & intellige, quod hic habetur, quando quis agit hypothecaria contra tertium possessorem: & sic per viam agendi, quia prius debet fieri discussio in bonis principalis debitoris: secus tamen esset si contra tertium possessorem exciperetur de potiori iure suæ hypothecæ comparando ad impediendum executionem per eum petitam in re hypothecata: nam tunc non esset necessaria talis discussio, ut probatur in leg. a divo Pio, §. sed & illud, ff. de re iudica. ista etenim iura, ut exorbitantia, & correctoria juris antiqui, non sunt extendenda extra suos terminos, & quia non est tanta ratio: quan-

LEY XV.

Como finca en salvo el derecho que ome ha en la cosa empeñada, muger mude su estado, o se mejore.

Cambiando (1) su estado la cosa, despues que fuere empeñada; como si fuesse casa, e se derrubasse; o si fuesse tierra calua, e pusiesse en ella majuello, aquel cuya fuesse, o plantasse y arboles; o se mudasse en otra manera alguna semejante (2) destas; con todo esso, en salvo finca su

E si lo pudiere del cobrar, (6) deve dexar estar en paz (7) el otro que la tiene. E si lo aver non pudiere, nin cobrar, de aquel que gela empeño, entonce puede demandar la cosa quel fue empeñada, aquel que fallare que es tenedor della, e non ante. Fuera ende, si aquel que auia empeñado la cosa, la vendio, o la enageno, despues quel mouio el apleyo (8) sobre ella, aquel a quien era empeñada. Ca entonce, en su escogencia seria, de le demandar luego primeramente tal debda, a aquel que gela auia empeñada; o la cosa, al que fallasse en la posesion della,

Decimoquarto limita, si notorium sit debitorum non esse solvendo gloss. in leg. fin. ff. si cer. per.

Decimoquinto limita, quando debitor alienavit rem hypothecatam lite pendente, ut hic habes, & tenet gloss. Angel. & alii in dist. authent. hoc si debitor, & firmat Angel. Aret. in §. item si quis in fraudem, in fin. 4. colum. versic. unum tamen tene mentis infir. de actio.

Decimosexto limita, ut per Socin. consil. 118. primo aspectu. 2. volum. duplicato, in consil. 75. volum. 4.

Decimosextimo limita, ut colligens ex Philippo Corneo consil. 55. volum. 3. littera 5.

Decimodavo limita, si discussio esset impossibilis, ut quia fuit præscriptum actioni personalis, & superite sola hypothecaria, iuxta notata per gloss. Bald. & Salicet. in leg. 2. C. de iuri. pig. ita colligitur ex notatis per Bart. post Decium in leg. Marcellus, col. fin. ff. de fideiussu. & in leg. cum quis, §. si quis pro reo, ff. de solu. Bald. in authent. sed bodie fin. quæst. C. de actio. & oblig. ubi & Salicet.

(6) Cobrar. Et quod si bona sint in diversis territoriis, an ad omnia debet prius agere? Vide quod dixi in leg. 9. tit. 12. ead. par. & Alex. consil. 84. col. fin. 3. vol.

(7) Estar en paz. Procedit hoc etiam in tacita hypotheca legali. L. moschis, ff. de iure fisci. Bald. in leg. 1. col. 3. C. commu. de legat. & in leg. 3. C. de hered. actio. & etiam in dote, unde si mulier velit agere hypothecaria contra tertios possessores, non potest nisi prius facta ista discussione in bonis mariti: quod notabilis in leg. ubi adus, C. de iure dot. & ibi Cino 11. quæst. & Bald. col. 6. & Bart. in leg. si constante in 2. part. 3. parit. ff. solu. matr. & est communis opinio, ut fateatur Bald. novellus in tractatu de dote, fol. 46. col. 2. versic. 37. privilegium, licet ipse in hoc conetur probare, quod imò mulier in dote habeat in hoc privilegium.

(8) Despues quel mouio el pleyto. Approbat opinionem Joannis, quam ponit gloss. in authent. hoc si debitor. C. eod. quæ est communiter approbata, & intelligi, nisi mota lite vendat, ut satisfiat creditoribus, & re vera pretium solvatur: quia tunc liberaretur pignus, ut declarat ibi Salicetus.

L. E. X. XV.

Additio, vel detractio qualitatis circa rem, non extinguit hypothecam, & bonæ fidei possessor, qui rem hypothecatam melioravit, non aliter cogendus est meliorationes restituere: nisi recipiat sumptus erogatos, quatenus pretiosior res facta est. Item si creditor, cui res est pignoratæ: rem meliorem suo sumptu, vel crescat alluvione, habet jus pignoris: etiam in tali melioratione: satisfacto tamen ei debito, & expensis meliorationum, quas fecit, restituetur res cum incrementis debitoris. Hoc dicit.

(1) Cambiando. Otrum habet a notatis per Azo. C. eod. in summa, col. 2. versic. intraditur hypothecaria, & a leg. si fundus, §. si res, & L. Paulus, §. domus, ff. eod.

(2) Semejante. Secus si esset dissimilis, ut si materia transiret in materiam, L. si convenit, §. si quis caveat, & ibi Bart. & Bald. ff. de pigno. actio. in dist. §. si res, & facit ad questionem, an creditor possit prohibere debi-

quando per viam excipiendi prosequitur quis jus suæ hypothecæ, sicut quando per viam agendi: quia facilis paratur exceptio, quam actio, L. jurisgentium, §. igitur nuda. ff. de pactis, L. etiam, ff. de compensa. & quia major nitiur æquitate exceptio, quam actio. L. qui equitatis, ff. de doli excepti. ita tenet Bald. novellus in suo tract. de dote, folio 35. colum. 1. versic. vigesimo quartum privilegium, ubi vide.

Octavo limita, quando lite jam contestata super hypothecaria, & facta legitima discussione, supervenerunt de novo aliqua bona debitori, nam tunc procedit iudicium, & non poterit reus excipere, quod fiat prius excusio in bonis, quæ supervenerunt, ita tenebant Petrus, & Cini. in authent. presente, C. de fideiuss. Bald. in leg. peremptorias, colum. penult. C. sententia, res. non posse, versic. quero facta fuit executio, & Paul. de Castr. in leg. fin. in princ. ff. si cer. petat. per text. singularem ibi in versic. sed si cum seio. & Salicet. in dist. authent. hoc si debitor. in fin. contrarium tamen tenet Ray. de Forli. in dist. authent. presente, & Jacob. de bollo viso in authent. de fideiussu. in §. sed neque, Ludo. Rom. in leg. stipulatio ista in princ. ff. de novi ope. enun. & in hanc partem inclinat Alexand. in addit. ad Bald. in dist. leg. peremptorias, & consil. 100. col. penult. 5. volum. incip. discussi bis omnibus, ubi tradit responsiones ad fundamenta Petri, & Cini, & Paul. de Castr. & ad dist. leg. final. & idem tenet Alex. in dista leg. fin. in princ. ubi & Jason. & ista ultima opinio mihi placet tamquam æquior, & iustior, & bene facit, quod habetur in capit. insinuante, de offic. deleg.

Nono limita, quando debitor cæsit bonis, nam tunc nulla facta excusio poterit agi hypothecaria contra tertios possessores, secundum Bart. post alios quos ibi refert in authent. de fideiussu. §. sed neque.

Decimo limita in pignore prætorio, in quo non requiritur excusio, si forte missus cecidit à possessione, secundum Bald. in dist. leg. 1. C. de revo. bis que in frau. alie. sunt, versic. sed ego quero, & per Jason. in leg. creditor. 2. ff. si cer. petat.

Undecimo limita, nisi ageretur salviano interdito, nam posset agi nulla excusatione facta, ut vult Socin. consil. 8. colum. 2. volum. 3. incipit in questione, qua vertitur inter illustrissimum, allegat notata in §. item serviana infir. de actio. & in leg. rem alienam, ff. de pigno. actio. quod ego non credo verum in casu huius leg. & dista authent. hoc si debitor. & aperte videtur confundi hoc dictum per istam legem. Neque in hoc reperio differentiam inter hypothecariam, & salvianum interdicitum, & Socin. non probat dictum suum.

Duodecimo limita, nisi pendente processu super hypothecaria constiteret de inopia debitoris, & sic fieret discussio, quia sufficeret, ac si ante licem contestatam facta esset. Bald. per text. ibi in leg. cum testamento, C. de testa. manu.

Decimotertio limita, nisi debitor sit absens gloss. in dista authent. hoc si debitor. & idem dicit in præsentibus, si tamen conveniri non possent, secundum Cini. & Alberic. ibi.

L E Y XVI.

su derecho en aquella cosa, al que tenia en peñ... E si aquel que fue tenedor de tal cosa como esta sobredicha, non fue el señor della, e teniendola a buena fe, (3) cuydando que era suya, fiziesse y alguna mejoría, e entonces aquel a quien fue empeñada, non le podria desapoderar della, fasta que le diese las despenas, (4) que pareciesen, manifestamente, que auia fechas a pro de la cosa empeñada. Otrosi dezimos, que si aquel que tiene (5) la cosa en peños, o creciesse (6) de otra guisa, por auentura, como si fuesse campo, o viña, o huerta, que estouiesse en ribera de algun rio, e con auenidas (7) de aquel rio se llegasse, o creciesse alguna tierra a ella; tal mejoría, o crecimiento, que auiniesse en alguna destas maneras en la cosa empeñada, finca en saluo a aquel que la tiene a peños, en vno con lo al, sobre que fue fecho el empeñamiento principalmente. Pero de uelo todo tornar a aquel que gelo empeño; pagandole su debda, e las despenas, si las fizo sobre esta razon.

Que derecho gana aquel que tiene la cosa a peños, en el fruto que nasce della.

Si aquel (1) que empeño su heredad, seyendo el tenedor della, la sembro; o si se empeño, si era sierua, o otro ganado qualquier, de aquellos que conciben, e paren, maguer despues desto la vendiesse, o la empeñasse a otro, o la enagenasse de otra manera qualquier; dezimos, que tambien fincan obligados los frutos (2) de qualquier destas cosas sobredichas, a aquel que las tenia a peños, como la cosa misma que le fue empeñada. Mas si aquel a quien es enagenada (3) la cosa que es puesta en peños, seyendo tenedor della, la sembrasse, o diesse otro fruto de si, dezimos, que entonces los frutos (4) non fincan obligados, a aquel a quien era primeramente obligada la cosa en peños.

L E Y XVII.

Que derecho ha ome en la cosa que es empeñada si condicion, o a tiempo cierto.

Tomando (1) un ome de otro alguna cosa en peños lo condicion, o a dia cierto, non pue-

Ley 2. tit. 16. lib. 3. Recop.

torum, ne cedat sylvam sibi obligatam, de qua per Bal. in dist. 5. si quis; ubi Alberic. in fine.

(3) A buena fe. Adde dic. leg. Paulus, §. domus, ff. eodem, & nota, quod si non vellet reddere rem: sed solvere estimationem eius: habito respectu ad valorem, qui erat tempore, quo ipse rem habuit, liberaretur solvendo talem estimationem, ut dixit notab. Bart. per text. ibi in leg. 2. C. de pradi. & rebus navicu. lib. 11. & ibi etiam Joan. de Plat. & idem Platea. in leg. fin. C. de censu. & censu, lib. 11. Paul. de Cast. in leg. si convenerit, §. si fundus, ff. de pign. actio. & vide Socinum consili. 224. volum. 2. incipit eleganter, & subtiliter, col. fin.

(4) Las despenas. Tenetur tamen in eis compensare fructus, quos percepit, vid. L. 40. tit. 28. part. 3. & quæ ibi dixi.

(5) Aquel que tiene. Idem die, si debitor faciat, ut supra in princip. hujus leg. Si tamen istas melioraciones faceret alius, ad quem res pervenit, non venient in hypotheca tales melioraciones factæ a tertio possessore, ad quem ex titulo emptiois, simili res pervenit, ut dixi supra in gloss. super verbo, en buena fe, & notat etiam Jalon. in leg. creditor. 1. ff. si certum petatur.

(6) O se acrece. Adde L. si fundus in princ. ff. eod. ubi & Bald. quod procedit hoc, etiam si ipse debitor adficiat fundo pignorat limitato per consilia, alium fundum, ut in leg. cum fundus, ff. de legat. 2. quod forte potest limitari: nisi sub mentura iugerum, seu alias, fundus fuerit pignorat, ut in leg. 6. supra eod. & ibi terti. & faciunt notata per Paul. de Cast. in leg. si servum, §. si modus, ff. de actio. empt. & adde ad istam leg. si convenerit, §. si nuda, ff. de pign. actio. ubi Bart. inducit ad questionem de regno augmentato, quibus legibus regi debet, & Angel. in dic. leg. si fundus, in princ. Inducit ad questionem de immunitate præbita alicui collectis, an extendatur ad novas collectas, quæ imponuntur ratione guerræ? De qua per Bald. & Docto. in leg. ex toto, ff. de legat. 1. & ad prædicta, quæ in principio hujus gloss. dixi de fundo adjecto, adversari videntur quædam dicta commentariis consuetudinum Parisiensium, fol. 16. col. 2. & 3. volentis hæc augmentata solum prodesse proprietario, quando veniunt ex causa voluntaria, & accidentalit, & non ab existenti causa. Sed pro dicto Bald. multum militat dic. leg. cum fundus.

(7) Avenidas. L. si fundus, in princ. ff. eod. de qua ista lex sumpta est, loquitur in alluvione, quod est incrementum latens: ista tamen lex vult, quod procedat

etiam si impetu fluminis sit adjectum, juxta id etiam, quod habetur in §. præterea, insi. de rerum divi. & in leg. 25. tit. 28. part. 3. & quæ ibi dixi.

L E X XVI.

Fructus per debitorem rem tenentem seminati, vel apud eum concepti ad quemcumque, quocumque titulo res vadat, remanent sicut res ipsa pignori obligati, sed si apud eum cui res fuit alienata inveniunt, vel concipiuntur, non sunt creditori pignori obligati. Hoc dicit.

(1) Si aquel. Prosequitur dicta Azo. C. eod. in summa, versic. item intendetur.

(2) Los frutos. Intellige etiam si ab emptore percipiuntur, nam si extant, agetur hypothecaria pro eis, ut in leg. 1. §. cum prædium, & ibi gloss. in parte consumptos, ff. eod. & in gloss. fin. & ibi notat Bald. vid. Salicet. in leg. quamvis, C. in quibus casu. pign. vel hypo. taci. contra.

(3) Enagenada la cosa. Si ergo debitor non transulit dominium prædii mihi obligati in alium provenit, tamen prædium ad bonæ fidei possessorem, & ille servit fructus, & eos procedit, dabitur mihi hypothecaria pro fructibus: nisi consumpti sunt, ut in leg. 1. §. cum prædium, ff. eod. & L. in præditi, ff. in quibus casu. pign. vel hypo. taci. cont. & tenet Azo. ubi supra, & satis probatur hic.

(4) Los frutos. De jam perceptis intellige, licet extant: si vero pendeant, veniunt in hypothecaria, sicut & res de qua percipiuntur, ut in leg. si fundus, §. in vendicatione, versic. interdum, ff. de pign. & ibi gloss. fin. per leg. fructus, ff. de rei vendic.

L E X XVII.

Contrahens cum debitore, quod det sibi aliquam rem in pignus usque ad certam diem, vel sub aliqua conditione, non potest petere, ut ante diem, vel conditionem adimpleat, quod promisit, donec veniat dies, vel extet conditio: sed si creditor timeat de fuga, vel recessu debitoris potest petere, ut det, aut recitatem se sibi præstet. Hoc dicit.

(1) Tomando. Prosequitur dicta Azo. C. eod. in summa, col. 3. versic. intenditur hypothecaria efficaciter, & adde L. grege, §. qui sub conditione, & L. quæstium, ff. eod. cum gloss. ibi.

L E Y XVIII.

Que cosas ha de prouar, aquel que dize que fue alguna cosa obligada a peños, si aquel que la tiene la niega.

Demandando vn ome a otro alguna cosa en juyzio, diziendo que aquella cosa que el tiene, que fuera a el empeñada, nombrando aquel que gela empeñara; si aquel a quien haze la demanda, niega el empeñamiento, o dize que aquel que nombro que gela empeñara, que non auia poder de lo fazer; entonces este demandador tenudo es, de prouar dos cosas. La vna, que gela empeñaron. La otra, que a la razon del empeñamiento, que era aquella cosa suya (1) de aquel, que

Ley 14. tit. 8. lib. 2. Recop.

puede demandar que gela den por peño, fasta que cumpla la condicion, o que venga el dia que señalaron. Pero si aquel que tomo la cosa en peños, se remiere (2) del que gela empeño, que se yra (3) de aquella tierra a otra, bien le puede demandar que gela de; o que le de tal seguridad, de que sea seguro, que a la razon que se cumpliere la condicion, o viniere el dia cierto, que gela de.

Partida V.

(2) Se remiere del. Intellige si causa suspitionis superuenit de novo talis, quæ non erat tempore contractus, vel si eam ereditor ignorabat, secundum Bart. in dist. leg. quæstium, per tex. in leg. fin. versic. si quoque, C. de sponsa. & tene menti istud dicit. Bart. in hoc quod dicit, si tempore contractus, ereditor ignoravit causam suspitionis, & vid. dicit. Alex. consili. 19. volum. 3. ad fin. incip. viso processu capture.

(3) Que se yra. Qui forte rem esportaret pignoratam, & idem si jam recessit, & esset timor alportationis.

(4) Demandar. Adde L. quæstium, iuncta gloss. ff. de pigno. & est ad decisionem quæstionis, quam per istas leges decidit Roderi. Suarez in repr. cusjstam L. ordinamenti, quam legit sub repetitione L. post rem iudicatam, ff. de rei iudic. fol. 136. colum. 3. & 4. quam vid. nam est decisio notabilis.

L E X XVIII.

Si creditor petat pignus a tertio: & ipse tenens negat: si ipse probat pignoris constitutionem, & debitoris dominium: vel habuisse potestatem pignorandi, recuperabit illud: si tamen tenens, offerat ei debitum, tenetur recipere, & actiones quas contra debitorem habet, ei cedere. Hoc dicit.

(1) Soya. Adde L. ante omnia, ff. de probat. & leg. si superatus, & leg. & equa nondum, §. quod dicitur, ff. de pigno. & leg. cum res, ubi gloss. C. qua res pig. ob. po. siue probetur de dominio directo, vel utili sufficiet, ut in leg. tutor. §. fin. ff. de pig. act. L. lex veltigali, ff. de pig. imò & sufficiet probare ipsum fuisse quasi dominum, hoc est cum titulo, & bona fide possedisse, ita quod habebat publicanam, ut in leg. si ab eod. ff. de pig. gloss. in leg. si rem alienam, & in leg. rem alienam, ubi per Bart. ff. de pign. act. ubi Bart. dicit, debere intelligi, quod in ista lege & similibus, habetur quando ereditor egit hypothecaria utili, vel directa. Si tamen ageret interdito salviano, tunc sufficiet probare possessionem debitoris, ut in leg. 1. & ibi notatis, C. de salvia. interdi. & ff. eod. leg. 1. ubi & Bart. & Angel. Aret. in §. in seroiana, colum. 5. insi. de act. & adverte quia ista procedunt, quando agitur contra tertium possessorem, & isto casu loquitur ista lex partitatur, nam si ageretur hypothecaria contra principalem debitorem, sufficiet probari, quod debitor bona fide possidebat tempore obligationis, ut notat gloss. & ibi Bart. in dist. leg. cum rei, non enim tunc post debitor referre questionem domini, vel alicujus juris, & attende, quod in casu quo agitur contra tertium possessorem, Bart. indistincte vult in dist. leg. rem alienam, col. antepen. in medio, quod five iste tertius possessor habeat titulum a debitore, five non habeat, & five habeat titulum lucrativo, vel oneroso, necesse habeat ereditor probare dominium, vel quasi dominium, ut dictum est. Idem tamen Bart. in dist. leg. cum rei, ad finem, fuit in hoc sibi contrarius, & distinguit, quod aut extraneus possessor haber causam a debitor lucrativam, & tunc idem sit dicendum, ac si ageretur contra debitorem principalem: focus tamen ef-

fer, si haberet causam onerosam a debitore, quia tunc probandum esset de dominio; ut dictum est argumentum L. apud celsum, §. de auctoris, ff. de doli excep. si vero extraneus possessor non haber causam ab ipso debitore, tunc oportebit probari per ereditorem debitorem fuisse dominum: vel tempore obligationis bona fide, & titulo possedisse: & non solum Bart. fuit in hoc puncto varius, imò & gloss. variarunt, ut patet ex gloss. in §. item seroiana, insi. de act. & in leg. usucapio, C. de pig. in gloss. magna, & in authent. de triente, & semis, §. illud quoque, colla. 4. in gloss. qua incip. rei vendi. & in leg. si superatus, ff. de pig. ubi indistincte voluerunt necesse esse probari de dominio debitoris, alibi vero gloss. voluit sufficere, si probetur, quod tempore obligationis debitor possidebat bona fide, ut dicit gloss. in dist. leg. rem alienam, prout in aliquibus libris deficit, ibi verbum cum titulo, quia ea, quæ bona fide possidemus in bonis nostris esse videntur, L. bonorum, ff. de verb. sig. & idem voluit gloss. in dist. leg. cum rei, & istam opin. firmat Ang. Aret. in dist. §. item seroiana, subdens, quod ista opin. servatur in practica, & istam contrarietatem perpendit collector decisionum consilii Neapo. decif. 383. ubi subdit, quid in dist. consil. hactenus obserbatum sit in practica, Spec. etiam tit. de obli. & sola. §. 1. colum. 10. vers. sed quando dicitur esse in bonis, & vers. si quid si proba. disputat istam positionem: & tandem concludit, quod si tertius possessor utitur jure debitoris, ut quia pretendit causam ab eo, sufficiat probare debitorem rem obligatam possedisse tempore obligationis: quia sicut hoc sufficiet contra debitorem, sic & contra habentem causam ab eo, & suo jure utentem. Si vero non utatur jure debitoris, non sufficiet probatio solius possessionis debitoris, & sic tertius possessor erit absolvendus, & in istam sententiam. Spec. inclinare videtur Bart. in dic. §. illud quoque, dum se remittit ad dist. Spec. in loco allegato. Idem tamen Spec. tit. de pig. §. 1. colum. 5. versic. sed queritur, aliter dicit, asserens nulla leg. cavere, quod quando habens simplicem rem possessionem eam obligat, nascatur hypothecaria, quia vix etiam hoc in publiciana conceditur, ut in dist. leg. si ab eo. & tandem dicit attendenda esse, quæ notat in loco superius allega. Joan. And. in addi. ad Spec. in dist. vers. sed queritur, ponit etiam varias opin. & in tit. de oblig. & sola. col. 10. vers. item pone in addi. super parte obligata, ponit ad litteram dicta Jac. de Aret. in quæstione sua, quæ incipit, Tirtius accepit in fin. & ibi plene disputat hanc questionem arguens ad partes, & solvit, quod si debitor possessionem quæsit cum titulo, sufficiat ereditori agenti hypothecaria, per dist. leg. si ab eo. & leg. si inter, §. 1. ff. de pigno. si vero sine titulo, tunc si agit hypothecaria, male agit, non aliter probans de dominio debitoris: si tamen agit ad possessionem, & tunc si debitor poterat talem possessionem, advocare, ut dicitur in leg. 2. ff. de condi. tritic. & C. unde vi. vid. leg. fin. vel alio simili iudicio, & quia tunc non videtur perdit possessio, sed apud alium est eadem, quæ fuit debitoris, poterit agere sicut, & posset contra de-